

som är skuggsidan.

Människan är emellertid mer än sina strukturer, tack och lov. Markus Idvalls porträtt av fabrikören Bengt Johansson, Magnus Gustavssons möte med gjutaren Ove Skofteröd och Lina Nilssons intervju med båtflyktingen Minh är fina exempel på hur människors egna berättelser inte bara säger något om deras egna liv utan också om den kultur med specifika värderingar, seder och traditioner som de själva är med och skapar, men också dagligen ifrågasätter och anpassar sig till. Att läsa om dessa individer komplicerar de summariska antagandena om Gnosjöandans skugga. För finns den egentligen?

I en slutanalys till "Kan Gnosjö tappa andan?" svarar Anders Lindberg följande på sin egen fråga: "Det finns alltså signaler på att Gnosjö snabbare än väntat tappar sin tidigare starka lyskraft och redan nu är på väg att förpassas till skuggsidorna av svenskt näringsliv" (s. 29).

Det enda han bygger detta resonemang på är en undersökning i tidningen *Affärsvärlden* som i en ranking av landets ledande regioner visar att Gnosjö har halkat ner några pinnhål. I övrigt ställer Lindberg en rad kritiska frågor mot företagarklimatet som aldrig besvaras. Själva utgångspunkten till denna text och till boken som helhet känns understundom tveksam. Det förefaller ibland som om författarna känner sig manade att leta efter en skuggsida som kanske inte är så mörk när allt kommer omkring. Här lever folk i välmåga; man hjälper varandra, men också andra genom natthärbärgen, soppkök och stödinsamlingar, arbetslösheten är försvinnande låg och även invandrarna får jobb. Men som i förbifarten nämner ändå Lindberg två omständigheter inom den industriella traditionen som får läsaren att ana bygdens verkliga problem: För att bli framgångsrik i Gnosjö bör du vara av manligt kön och du bör vara infödd. Caroline Wignens "Flitiga fabriksfruar och flickor som flyttar hemifrån" och Eva Londos "Båtflyktingar i Gnosjö" berättar var sin historia om en bygd som inte är särdeles förtjust i förändringar. Eller som Magnus Gustavsson skriver: "Hotet mot Gnosjöandan kommer utifrån, från De eller Det Andra – något som inte tillhör oss. Något som ofta är hotande och alltid okänt" (s. 38).

I en bygd hårt präglad av jantelagen tycks självgodheten vara det största hotet mot fortsatt framgång. Detta är ett exempel på de många paradoxer som är karaktäristiska för den lilla småländska orten. En annan motsägelsefullhet kan uttryckas i en fartmetafor: Samtidigt som Gnosjö kör om andra kommuner i högerfilen på Sveriges motorväg så står det lilla samhället tvärrättstillt.

Företagen blomstrar, mycket tack vare en imponerande anpassningsförmåga till den nya tidens produktionskrav, men glänta på en gardin till en av de välskötta villorna och du möter en familjekonstellation som fortfarande hämtar sin inspiration från 1950-talets hemmafruideal. Boken visar hur bristen på jämställdhet och föraktet för utbildning gör Gnosjö till en sårbar kommun. Det är inom dessa områden som både näringsidkare och politiker bör verka för förändring, och för att slippa vänsterfilens sega tempo även i framtiden ska man nog göra det man är allra bäst på, även i förhållande till den här typen av problem: Kavla upp ärmarna och spotta i nävarna.

I skuggan av Gnosjöandan är en intressant bok. Den är också emellanåt underhållande, men aldrig upprörande, inte heller utmanande. Här finns inga provokationer, elakheter eller ironier. Genom sin lätta form med korta och enkla texter som flyter in i varandra blir den också skönt opretentiös. Men några minnesmärken lämnar den inte kvar. Kanske är det heller inte meningen. Det efemära är måhända poängen.

Mia Marie Lundén, Lund

Feministiska litteraturanalyser 1972–2002.
Åsa Arping & Anna Nordenstam (red.). Studentlitteratur, Lund 2005. 472 s. ISBN 91-44-03361-3.

Antologin innehåller tre delar: Litteraturkritik och litteraturhistorieskrivning, Analyser av 1700–1800-talslitteratur och Analyser av 1900-talslitteratur. Den första delen ger en bred orientering om kvinnolitteraturforskning från 1960-talet till 2000-talet och om genusforskning.

Den som varit med under 1960–70-talen kan känna igen Karin Westman Bergs synpunkter på könsroller i litteraturforskning och andra vetenskaper och för en yngre generation klagör hon feminologins utgångspunkter under denna tid.

Anna Nordenstam har i sin doktorsavhandling (2001) behandlat litteraturforskningens pionjärkvinnor. I antologin berättar hon om Hilma Borelius som 1909 disputerade vid Lunds universitet på en avhandling om Erik Gustaf Geijer, och blev den första kvinnliga docenten i ämnet Estetik med konst- och litteraturhistoria. Det dröjde dock tolv år innan hon tilldelades docentstipendium och då hade hon under ett halvår vikarierat som professor. Innan dess hade hon haft vetenskap-

liga uppdrag och skrivit en bok om Hedvig Charlotta Nordenflycht, där hon kritiserat tidigare forskning för brist på kvinnoperspektiv. Som ständig medarbetare i kvinnorörelsens tidskrifter *Dagny* och *Hertha* diskuterade hon bl.a. rösträttsfrågan och skrev om kvinnliga författare. I sin analys av Borelius pionjärinsats anknuter Nordenstam till Bourdieus resonemang kring kön som social kategori och till Toril Moïs aspekter på konkurrens och spel inom det kulturella fältet, där manlighet betraktats som positivt symboliskt kapital och kvinnlighet som negativt symboliskt kapital. Det är en utmärkt utgångspunkt för att tydliggöra Borelius problem att med erkänd vetenskaplig kompetens nå en position inom det akademiska samhället.

”Den kluvna litteraturhistorien” under 1900-talet beskrivs av Anna Williams som ett mönster där manliga författare är norm och kvinnliga författare placeras i ett särskilt ”fack” där de särbedöms. Först med den feministiska vetenskapskritiken har ett genusrelaterat perspektiv blivit synligt, men det dröjer innan detta inlemmas med allmängiltiga rubriker i handböckerna. Williams framlägger också idéer om nydanande litteraturhistorier som uppmärksammar så många aspekter som möjligt i det litterära verkets sociala och estetiska betydelse. Med integrering av genusperspektiv kan de manliga och kvinnliga rösterna göras likvärdiga i det litterära samtalet, förutsätter hon.

Birgitta Holm diskuterar vetenskapliga paradigmer och litterära värdemönster. Hennes argumentering och referenser bör följas i sin helhet, men här måste jag nöja mig med några nedslag. Holm utgår ifrån perception efter redan givna kategorier inom sociala och kulturella ramar och ställer frågan vad litteraturforskningen kan synliggöra i denna kanoniseringsprocess. Går det att skapa förutsättningar för en bättre dialog mellan feminismens ”nyläsningar” och de gängse bedömningsmönstren? är en fråga som hon diskuterar med anknytning till Roland Barthes skrift *Litteraturens nollpunkt: Språket är den gemensamma horisont som binder samman alla författare i en epok. Stilen hör till författarens privata uttryckssätt. Formspråket förbinder författaren med historien och manifesterar hållningssätt. Det är här feminismen länkar texterna till deras könssammanhang. När det gäller litteraturkritik skiljer Holm mellan stil och formspråk, ”nyläsning” och värdering. Hon finner att de bästa analyserna görs när ”privata” och psykosexuella skikt tas med i förening med värderande omdömen.*

”Vilka utmaningar står den feministiska litteraturforskningen inför idag?” Med denna fråga inleder Unni

Langås en kritisk granskning. Jag vill särskilt dröja vid hennes diskussion kring estetik och läsning. Hon menar att feministiska forskare finner en given förbindelse mellan kvinna, text och konstnärlig kvalitet och hon uppmärksammar bestämda ramar i det litteraturteoretiska paradigmet. Hennes sökarljus rikts på kvinnors skrivsätt, genreval, bildspråk etc., vilket enligt ett flertal studier visar variation och mångfald i kvinnors estetiska arbete. Trots kritiska synpunkter blir Langås slutsats ”att det feministiska perspektivet ständigt representerar ett ytterst nödvändigt och legitimt korrektiv inom dagens litteraturvetenskap”.

Den andra delen utgör analyser av 1700-tals och 1800-tals litteratur ur olika perspektiv. Birgitta Svanberg utgår från Hedvig Charlotta Nordenflychts lärodikt ”Fruentimrets Försvaret emot J.J. Rousseau”. Filosofen har i en skrift hävdad att kvinnor inte borde ägna sig åt intellektuellt och konstnärligt skapande, eftersom de saknade förutsättningar. Deras kallelse gällde istället hem och moderskap. Rousseaus idéer var ett slags traditionellt allmängods, framhåller Svanberg. I sin långa försvarsdikt använder Nordenflycht örnen som symbol för kvinnlig skaparkraft och hon skildrar hur den stolta fågeln får sin ”springekälla” tilltäppt, sin fot snärjd och sin vinge bruten. Svanberg finner denna metafor hos flera senare författarinnor men också den fria örnen som symbol för inspiration och integritet.

Anna Öhrberg karakteriserar Nordenflycht som ”den mest radikala emancipatoriska svenska kvinnliga författare Sverige har under hela 1700-talet”. Kvinnans underordnade ställning var emellertid en vanlig förklaring hos manliga författare även under upplysningen. Öhrberg diskuterar den långa debattdikten utifrån begreppet makt i teoretiskt och historiskt sammanhang, väl medveten om risken för anakronistisk tolkning av föränderliga maktrelationer. I sin analys utgår hon från Joan Wallach Scotts definition av gender och Michel Foucaults begrepp *pouvoir/savoir*. För kvinnorna begär Nordenflycht rättigheter till intellektuell utveckling och ”högre sysslor”. Det är alltså en social elit i svensk samtid som hon talar om och därmed använder hon en retorik som omskapar uppfattningar om kön. Rousseau hävdar att kvinnan till sin natur är ämnad för verksamhet i det privata. Mot detta ställer Nordenflycht ett upplyst kvinnoideal, understryker Öhrberg.

Fredrika Bremers boktitel *Familjen H**** har i Åsa Arpings analys fått tillägget ”Hushållet som romanverkstad”, vilket uttrycker det unika i berättarsituationen. I sin inledning ställer hon också frågan: Vilka

genusaspekter aktualiseras genom det faktum att både författaren, berättaren, flertalet romankaraktärer och de tilltänkta läsarna – är kvinnor? Först möter vi en ung kvinna på färd genom Stockholm med en stor packning av matvaror. Vid tedags inträder hon i förmaket hos familjen H***, där hon kan beskåda det smakfullt dukade tebordet och iakttä familjemedlemmarna. Hon är inbjuden för att hjälpa till med bröllopsförberedelser och så småningom får läsaren veta hennes namn, Christina Beata Hvardagslag. Snart får hon ställning som husrådinna, vilket ger henne en viss distans och samtidigt närhet till familjens kvinnor. Genom skicklighet i matlagning vinner hon auktoritet och med kvinnlig klokskap kan hon ge råd och lägga situationer till rätta. Med alla dessa goda egenskaper blir hon en idealisk berättare av händelseförlopp. Då hon återger de kärlekshistorier som utspelar sig i familjen är det hennes strategi att använda den sentimentala kärleksromanens intrig omstöpt i parodisk form, påpekar Arping som kommentar till metafiktionen. Beata visar också sin talang att glida från det romantiska blomsterspråket till den praktiska vardagsvärld som är hennes domän. De vardagsnära detaljerna slog an på samtidsläsarna, skriver Arping i en annan antologitext. Jämsides med ironin kan Beata konstatera hur kvinnor bryter sig ut ur konventionen, prövar sina känslor och gör självständiga livsval.

C.J.L. Almqvists *Drottningens juvelsmycke* har lockat litteraturvetare till skiftande tolkningar av androgynen Azouras Lazuli Tintomara. Anna Cavallin använder i en feministisk läsning Judith Butlers teorier om könet som konstruktion och performativitet. I en textnära och idérik analys kan hon visa hur Tintomara i sitt agerande ifrågasätter heterosexualitetens föreskrivna normer. Hon rör sig fritt i teaterns kulisvärld och i ett trolskt skogslandskap och genom klädbyten agerar hon inom könsroller som väcker kvinnors och mäns åtrå, samtidigt som hon själv är befriad från normernas tvång. I denna analys tydliggör Cavallin hur Tintomara genom sin undflyende taktik framhäver ”de manliga och kvinnliga könsidentiteternas karaktär av konstruktion”. Hon menar att de förutbestämda könsrollerna innehåller dominans och underkastelse, positioner som Tintomara vägrar att inta. Cavallin antyder endast flyktigt den maktstruktur på den politiska scenen, som gjort Tintomara till en bricka i intrigspelet och maskeringar kring mordet på Gustav III. Den mystik som format Tintomara till en ständigt gåtfull gestalt framträder inte i Cavallins läsning – där istället Butlers könsrollsteorier utgör klangbotten.

I diskussionen av Strindbergs samtidsdrama *Fadren*

utgår Margaretha Fahlgren från hans polemik mot kvinnoemancipationen. Könskampen mellan ”den primitivt demoniska viljestyrda kvinnan” och mannen som ”upprätthåller den patriarkala makten” utkämpas i skådespelet av Ryttmästaren och hans hustru Laura. Huvudfrågan kommer att gälla faderskapet, ”patriarkatets känsligaste punkt”, vilket leder till att hustrun med dunkla antydningar vinner rätten att bestämma över dottern och erövrar den traditionellt manliga härskarrollen. Fahlgren följer den dramatiska intensiteten och kan därmed tydliggöra hur könsideologin formar individerna och förändrar äktenskapets grundvalar. I och med att kvinnan ställer krav förvandlas kärleken till maktkamp. Då skådespelet framförts har Ryttmästarens personliga tragik ofta lyfts fram som det centrala temat i textens överdrivna proportioner. Fahlgren har vidgat de ideologiska sammanhangen i sin fokusering av patriarkatets sammanbrott.

I Strindbergs *En dåres försvarstal* (utg. på franska 1893) skildras en äktenskapshistoria så som berättarjaget Axel har upplevt den. Ann-Sofie Lönngren har utfört en queerteoretisk analys av denna subjektiva version. Tidssammanhanget är spänningen mellan den moraliserande uppfattningen av samkönade sexuella praktiker som synd och en nyare inställning till avvikande sexuella preferenser som medfödda eller förvärvade. Homosexualitet kunde därmed bli en del av identiteten och vänskapsband mellan kvinnor kunde övergå i lesbisk kärlek, betonar Lönngren i inledningen. För att klarlägga handlingsmönstret delar hon in romanen i två analysavsnitt. Det första betecknar hon som queerstrukturer i en heterosexuell text. Axel som är vän till det gifta paret Maria och Gustav grips av en häftig kärlek till Maria. Lönngren flyttar fokus från denna kärlekshistoria till de båda rivaliserande männens homosociala bindning, med en förträngd homoerotisk dimension. Den andra delen av romanen utgör i hennes tolkning en homosexuell motivkrets med Marias gränsöverskridande genom attraktion till andra kvinnor och motstånd mot obligatorisk heterosexualitet i äktenskapet med Axel. Till de erotiska komplikationerna hör relationer till en fjärde person, Mathilde, som Gustav älskar, Maria hyser ömma känslor för och Axel kurtiserar. Eftersom synvinkeln är Axels har han hela tiden makt att uttrycka sin indignation över Marias lesbiska eskapader i strid mot legitim heterosexualitet. Maria är gåtfull och blir aldrigörd som självständig individ. Tabueringen blir därför särskilt tydlig i Lönngrens analys av berättarjagets version.

Det kan tyckas överraskande att Lisbeth Larsson an-

knyter *Gösta Berlings saga* till begreppet modernitet, men hon övertygar genom sin analys och ger inspiration till förnyad läsning. Fädernas misslyckade stränghet pekar mot omstrukturering av patriarkatet. Gösta Berling framstår som en i grunden tragisk mansgestalt med sina upptåg, föreläsa och rus och kavaljerernas fascinationskraft är av ytligt slag. På julnatten förskriver de sig till den onde, som lovar dem Ekeby på villkor att de under året ska hålla sig borta från allt nyttigt arbete. Under deras vanskötsel bryter den sociala ordningen samman, allt arbete står stilla i strömmen av konsumtion, lust och dans, en nedåtgående rörelse som leder till förstörelse. De vackra och starka kvinnorna har genom hela romanen tvingats in i olyckliga livssituationer. Den mäktiga majorskan, som drivits bort av kavaljererna, luttras liksom de andra kvinnorna av sitt öde. "Modernitetens förlorade döttrar" har Larsson valt som rubrik och hon belyser brutna band mellan föräldrar och döttrar i omdaningsprocessen, men hon framhåller också att det blir Brobyprästens övergivna dotter som förmår kavaljererna att återuppta arbetet och låta majorskan komma tillbaka. Larsson har visat oss manliga och kvinnliga motstridiga linjer i Selma Lagerlöfs roman och hon har satt in den litterära handlingen i det moderna genombrottet och i tidens omvandlingsprocess.

Den tredje delen – Analyser av 1900-talslitteratur – börjar med "Moderlighetens metaforer hos Ellen Key och Friedrich Nietzsche". Claudia Lindén redogör för hur Ellen Keys Lifvslinjer knyter begreppet "den nya kvinnan" till självständighet på många områden. Den bild som här frammanas har mycket gemensamt med övermänniskan. Den äktenskapssyn och kärleksmoral som Key framlägger korresponderar med motsvarande tankar hos Nietzsche. Detsamma förtydligas i analysen av Keys tankar om moderskapet som social och kulturell kategori. Lindén har i sin text infogat en mängd citat från de båda författarnas skrifter, vilket ger läsaren möjlighet att själv tränga in i komparation och metaforer. Dessutom torde de väl valda citaten vara till hjälp och inspiration för dem som i sin forskning berör dessa eller liknande sammanhang.

Civilisationkritik och utopi är nyckelord i Eva Heggestads analys av Elin Wägners roman *Norrullsligan*. Jagberättaren Pegg kommer till Stockholm för att arbeta på kontor och blir medlem i ett kvinnokollektiv på Norrullsgatan, enligt den egna definitionen "civilisationens sista utpost i Vasastan". Kontoret är ett patriarkat där den självförsörjande kvinnan utnyttjas för usel lön och blir utsatt för chefens föreläsa. I storstaden

förvärvar hon ett stort mått av samhällskritik och i "ligans håla" blir hon delaktig i framtidsdrömmar om ett bättre liv. Heggestad menar att romanen kan läsas som ett stycke verklighet och samtidigt sättas in i en feministisk utopisk tradition. Kvinnokollektivet lever med avstånd till den manliga kulturen och till det moderna livet. Pegg lämnar storstaden för hushållsarbete hos en godsägarfamilj, vilket innebär "möjligheten för kvinnan att göra kärleksverk av sitt arbete". Heggestad vill här se kontrasten mellan den kultur där kvinnan saknar inflytande och de naturliga livssammanhang där hon av tradition har en given plats.

"Hur läser den litterära institutionen Moa Martinsons författarskap?" frågar Ebba Witt-Brattström och redovisar påståenden i handböcker och recensioner. Det kan exempelvis gälla kritik av hennes förkärlek för den påträngande grå verkligheten i Fattigsverige eller också sammankoppling mellan hennes person och "den havande kvinnans köttfrodiga fantasi". Mot denna könsanalogiska läsning ställer nyfeminismen senare idealisering, konstaterar Witt-Brattström och menar att Martinson självklart måste infogas i det litterära 30-talets författargeneration. Hon sätter själva texten i fokus och visar hur fiktionen förmedlar kvinnliga erfarenheter. "Livets egen runsten – kvinnokroppen som skrift" har hon valt som rubrik i antologin och associerar därmed till alla de kvinnor som dignat under barnafödande och mödor, kvinnor som blivit synliga i Moa Martinsons romanbyggen. Med utgångspunkt i olika ideologier under 1930-talet låter Martinson sina romaner handla om samtidens spänningar i kvinnans nya, dubbla roll som medborgare och mor, sammanfattar Witt-Brattström.

I syfte att belysa kärlekens villkor i det senmoderna samhället har Ingrid Holmquist tagit ett intressant grepp, nämligen att tolka persongestaltning i två romaner av Inger Edelfeldt – *Kamalas bok* och *Det hemliga namnet* – genom Anthony Giddens teorier om självidentitet och intimitetens omvandling. Jämförelsen mellan den litterära och den sociologiska texten har visat likheter och skillnader som vitaliserar frågeställningar kring kärleksval och kvinnofrigörelse, vilket i Giddens beskrivning blir synligt över en lång tidsperiod. Modernitetens och medelklassfamiljens framväxt under slutet av 1700-talet innebär att kärlek och sexuell attraktion legitimerats inom äktenskapet, medan den ohämmade passionen stred mot samhällets normer. Det verkar som om Holmquist överflyttat Giddens beskrivning från franskt 1600-tal till svenskt 1700-tal då hon påstår att "faktiska äktenskap i såväl bondestånd som adel var

mer en fråga om socio-ekonomiska nödvändigheter än om kärlek och erotik". I Sverige skedde under slutet av 1700-talet en social skiktning inom bondesamhället och aristokratin kom allt mer att utgöra "högrestånd" tillsammans med andra dominerande grupper på samhällstoppen. Vilka "socio-ekonomiska nödvändigheter" skulle, enligt Holmquists mening, tvinga dessa grupper att skjuta kärleken åt sidan? Ur feministisk synvinkel torde det vara angeläget att istället framhålla komplementära könsroller som grundval för ett samliv där känslöengagemang inte kan tänkas bort, även om intimitetens omvandling avspeglas tydligare i den borgerliga romanens skildring av medelklassen. Skönlitterärt berättande har unika möjligheter att ge inblickar i skilda tiders mentalitet.

I antologins första del har vi mött tänkesätt som synliggjort kvinnliga författarskap och deras plats i litteraturhistorien – inte bara inom separata fack. Karin Westman Berg gav på 1970-talet en översikt över feminologins ställning i en rad discipliner. Gemensam intresse- och idébakgrund har relevans även på 2000-talet.

Samlingen av analyser visar ett rikt register. Jag har här tagit upp texter som har beröringspunkter med kultur- och samhällsforskning i fråga om innehåll och delvis i aspekter och teoribakgrund. I den skönlitteratur som behandlas har kvinnogestalter framträtt i verklighetsnära scenarier, vilka kan ge konkretion åt forskning med annan empiri och inriktning på kontexter och diskurser. Detta bör öppna för en givande dialog inom olika tolkningsramar. Slutligen vill jag nämna studier av formspråk och stil som kan tyckas vara specifikt litteraturvetenskapliga men som samtidigt kan berika tolkningar av andra berättande källor.

Ingrid Nordström, Lund

Marianne Marcusdotter: *"Med vackra inslag prydd din lefnads väf!" Den kvinnliga textila slöjden på folkhögskolorna 1873–1920*. Skapande Vetande 42, Linköpings universitet 2005. 318 s., ill. ISBN 91-85297-41-0.

I serien Skapande Vetande, Linköpings universitet, har Marianne Marcusdotters bok om den kvinnliga textila slöjden på folkhögskolorna under åren 1873–1920 getts ut. Boken har illustrationer i svartvitt samt en färgbildsvit med bilder på textila alster från de kvinnliga folkhögskolorna. En inledning av Kajsa Ohrlander sätter

folkhögskolornas undervisning för kvinnor i relation till kvinnorörelsen. De elva huvudkapitlen är indelade i två avdelningar, där de första fyra tecknar en bakgrund och de resterande behandlar huvudämnet "Den kvinnliga textila slöjden på folkhögskolorna". Varje kapitel inleds med en ingress med påståenden eller frågor avseende innehållet. Härefter följer brödtexen med insprängda bilder och faktarutor. Kapitlet avslutas med litteraturlista och notapparat. Längst bak i boken har författaren bifogat några bilagor som mer ingående beskriver prydadssömmar och konstvävnader som utövades på de kvinnliga folkhögskolorna under perioden.

Ambitionsnivån är hög, författaren vill utifrån ett genusperspektiv skriva såväl folkhögskolehistoria som kvinnohistoria, handarbetshistoria och utbildningshistoria (s. 28). Det är en stor kaka att bita i, ibland lite för stor. Som grund för undersökningen och boken ligger framför allt en noggrann genomläsning och analys av dels historiker över folkhögskolorna i Sverige, dels respektive skolas årsberättelser avseende den kvinnliga delen. Det är ett omfattande material Marcusdotter gett sig i kast med och det är flera intressanta resultat hon för fram. Framför allt synliggör hon en viktig textilhistorisk pusselbit, där de kvinnliga folkhögskolorna framstår som en hemslöjdsrörelsens kanal för spridning av ideologi och praktik genom det textila görandet. Dessutom pekar hon på folkhögskolorna som en viktig bildningsväg för landsbygdens kvinnor, ett sätt att utbilda goda husmödrar där praktiken stod i fokus och teorin kom på köpet. Indirekt pekar hon på hur arbetsdelningen mellan män och kvinnor speglas i folkhögskolornas verksamhet, och när bondens yrke professionaliserar, sker motsvarande med husmoderns. Intressant är att författaren konsekvent benämner husmoderskapet som ett yrke, dessutom ett yrke som skar genom alla sociala grupper.

Den första kvinnliga folkhögskolekursen genomfördes på Hvilans folkhögskola i Skåne som en sommarkurs 1873. Resultatet blev lyckat och fler folkhögskolor följde exemplet. Marcusdotter menar att tiden från 1873 till 1886 utgjorde en prövotid, då man testade olika sätt att organisera folkhögskoleutbildning för kvinnor. Nästa periodindelning går från 1886 till sekelskiftet och kallas av författaren för etableringsskedet. Det sista skedet som behandlas sträcker sig från sekelskiftet till 1920 och har fått beteckningen "Det lokala kvinnliga textilarbetets guldålder". Varje tidsskede beskrivs utifrån undervisningens innehåll, med tonvikt på det textila och de pedagogiska överväganden som vägledde